

Με τη σειρά τους

Δ. Ν. Μαρωνίτης

Καταρρέοντα τρία ευδόκιμα, καταπώς έλεγαν οι παλαιοί, βιβλία, που τίμησαν και τιμούν τη λογοτεχνία μας. Προηγήθηκε, σπάνιας ευαισθησίας και βιωμένης γνώσης, ο ποιητής Χριστόφορος Λιοντάκης με τα «Ποιήματα 1982-2010» (Εκδόσεις Γαβριηλίδης). Μεσολάβησε, σε δεύτερη έκδοση, η νεότερη «Κάδμα» της Μέλπωσ Αξιώτη (Κέδρος) και ακολούθησε «Η Νίκη σαν Φοίνικας» της Κλειρής Μητσούτση, καθηλώνοντας τον αναγνώστη με τη βιογραφική της αφήγηση (Το Ροδάκι). Ανεπίστα εξάλλου είδαν ξανά το φως τα ξεχασμένα εκείνα οσπρικά «Ποιήματα» του Στέφανου Σαχλίκη (άψογη έκδοση του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης). Φροντισμένα από τον Γιάννη Κ. Μαυρομάτη, με βάση τρία χειρόγραφα, που πρώτος τα σπερέωσε ο πρόορα ταξιδεμένος, αρμόδιος όσο άλλος κανείς, Νίκος Παναγιωτάκης. Δεν είμαι ειδικός, αλλά δεν αντέχω στον πειρασμό να αντιγράψω κάποιους στίχους από τα «Σπυριόρηματα για τη φυλακή», με δηλωμένες τις παραλείψεις.

Εις τους καιρούς τους πρωτινούς, ωσάν θωρώ γραμμένα, / ο φίλος διά τον φίλον του θάνατον δεν εψήφα / και ν' αποθάνη ορέγετον διά την τιμήν του φίλου, / εσπριμάτο να γενή νεκρός διά τον φίλον. [...] Όταν εσκότωσεν τον Πάτροκλον ο Εκταρ, / ο Αχίλλεας έλωσε τον όρκον του, ετότε κι ηματόθη / και μόνος εκατέβηκεν στην μέση του φουσάτου / κι εσπριμήθη θάνατον. έκρινε ν' αποθάνη / παρού ν' αφήση αγδίκητον τον θάνατον του φίλου. [...] Αμή θωρώ ότι ελλάξαι τα πράγματα του κόσμου, / κανείς ουδέν ευρίσκειται καλός, εμπιστεμένος. / Όλοι αγαπούν τα πράγματα, γυρεύουν το λογάρι, / και πάσχουν να κερδίσουσιν, πλούσιου να γενούσιν. / Οι ψευδοφίλοι τρέχουσιν όπου 'ναι το λογάρι, / όπου 'ναι κέρδος κι όφελος, εκεί κάμνουν φίλιαν.

Δuo λόγια μόνον για την ταυτίτητα του περιθωριακού, καταπώς φαίνεται, Στέφανου Σαχλίκη. Αντιγράφω από τον δάνειο Πρόλογο της έκδοσης: «Γεννήθηκε στον Χάνδακα, Μεγάλο Κάστρο, σημερινό Ηράκλειο, περίπου το 1331 και πέθανε μετά το 1391 [...], που πέρασε άσωτη νύχτη, καταπατάλησε την περιουσία του στις ασωτίες και φυλακίστηκε εξαιτίας του δεσμού του με μια χήρα ελαφρόν ηθών, την Κουταγιώταινα. Από τη φυλακή (1370-1371) έγραψε μια τομηρή οσπρική περιγραφή όλων των ελαφρόν εΐδημον γυναικών της κρητικής πρωτεύουσας, καθώς και την εξιστόρηση μιας φανταστικής, οργαστικής συνέλευσής τους. [...] Στη φυλακή έγραψε επίσης για τους άπιστους φίλους...».

Πήρα φόρα, και σταματώ. Ξαναγυρίζοντας στο θέμα που έχω εξαγγείλει, μιλώντας για τα «Ποιήματα» του Χριστόφορου – από τα περιχώρα του Χάνδακα της Κρήτης κατάγεται κι αυτός. Με συνδέει μαζί του ανυποχώρητη φιλία, αφότου δημοσίευσε το 1982 το ποίημα «Ο Μινώταυρος μετακομίζει», που το αγαπώ και το θαυμάζω. Από εκεί τα δύο επόμενα παραθέματα, με τα οποία ανοίγει και κλείνει η πρώτη ενότητα της σύνθεσης που επιγράφεται ΤΟ ΧΑΣΜΑ. Τίτλος του πρώτου ποιήματος

«Κήπος εφρηβικός»:

Ο ήλιος πάντα ασπννομυεί / τους κανόνες του παιχνιδιού / αλλάζοντας τον κήπο κάθε μεσημέρι. // Νερωντζές με νεράντζια ανθισμένες / γυρνός και με περιέργεια / δοσμένος σε δερματικούς αποσχεδιασμούς, / χόμα και φυτά όλα με γεύση σάρκας / το πρώτο σπέρμα τινάξεται στο δυόσμο. // Λευκό και πράσινο, / το μυστικό της σήψης / πράσινο.

Το ποίημα, με το οποίο κλείνει ΤΟ ΧΑΣΜΑ, επιγράφεται «Τελετή». Αντιγράφω:

Είχαν τελειώσει τα αντισηπτικά / λιγότευε το πάθος / καθώς ανοίγανε κοινοέρβες μίτρα / το πένθος ύψωνε φυσαλίδες / στα ανοιχτά τους στόματα. // Τότε κατάλαβες: το φως στα χέρια σου / δεν ήταν δικό σου / κι όμως δεν έφυγες / εκανες κριτική / ρυθμίζοντας το φόβο σου με δόσεις. // Και μην απολογείσαι: και τώρα κινδυνεύεις / να γράφεις στίχους / ίσως και ποίημα.

Αυτά ο Χριστόφορος το 1982, συνομιλώντας με τον Μινώταυρο, στα τριάντα επτά του χρόνια. Είχαν προηγηθεί τα νεανικά του ποιήματα, που πρόσφατα τα ξανατύπωσε: «Το τέλος του τοπίου» του 1973, η «Μεταθεση» του 1976, το «Υπόγειο γκαράζ» του 1978. Μετά ακολούθησαν: «Ο Ροδόνας με τους Χωροφύλακες» το 1988, «Με το φως» το 1999, «Στο τέρμα της πλάνης» το 2010, τέλος η τρίπτυχη «Αφιέρωση», τα «Τρία Ποιήματα για την εξαγορά του φόβου» και το τετράστιχο «Επιμύθιο» αντιγράφω: *Ο,τι αρνήθηκε να μπει στις λέξεις αυτές / για κάποιους άλλους είναι προορισμένο. / Αλλά σίγουρα θα διαβάσουν τον κόσμο / καλύτερα από μένα.*

Παραλείνω πολλά: βιογραφικά, σπουδές, πτυχία, μεταφράσεις διάσημων ποιητών, μεταφρασμένα δοκίμια, βραβεία, δικά μας και ξένα, πολλαπλή ανσγνώριση. Αυτά και άλλα τα βρίσκετε με τη σειρά και με τάξη στο περιοδικό «Εντευκτήριο» (τεύχος 106), με το αφιέρωμα «Σελίδες για τον Χριστόφορο Λιοντάκη» (επιμέλεια Ζαχαρία Κατσόκου), όπου προσάσσεται το πολύστιχο ποίημα «Μια μέρα σαν τις άλλες». Παραθέτω την αρχή και το τέλος του:

Ξυπνάς και πέφτεις παντού και πουθενά. / Αναπνοές μετά τις άπνοες στον ύπνο. / Υστερα στον καθρέφτη: "Άρσιον εστηκός ως εσφαγμένον". / Ένας ανάπιος πυρετός, που μυστικά επιμένει. / Σκίβεις πάνω στο γιασεμί, τον δυόσμο, τη φασκομηλιά / και τη λουίζα: το άρωμά τους προσπαθεί / να εξημερώσει το θηρίο της θλίψης. //

Κάποιοι γελούν κι είναι για γέλια όσοι δεν γελούν. / Μετανάστες γερμένοι πάνω από κάδους σκουπιδιών. / Περπιλιάνομενα κορμιά αναρχούμενα από τις αισθησεις τους / κινηγούν το άφθαστο, ξεδεύοντας την παρουσία τους στη βία. / Ελεήμονα χαμόγελα κι ένα χαδί από σόρατο χέρι. / Προχωρώντας η περιέργεια μεγαλώνει: παρέα πάνε / η ευθυμία του καθημερινού με τη δυσθυμία του εθισμού. / Νυσταγμένες ψυχές παραδομένες στην ακηδία της ντρογκας. / Η μέρα αυτή μια από δυο, μια από κει σε πάει.

Συχνά πικνά ακούω και διαβάζω ότι ο Χριστόφορος είναι ποιητής λυρικός. Δεν συμφωνώ. Προσωπικά τον αισθάνομαι περισσότερο δραματικό, που ο νους του νοιάζεται και πάσχει. Η φωνή, άλλοτε και αλλού συστέλλεται, άλλοτε και αλλού διαστέλλεται, κάποτε κόβεται στη μέση. Ψάχνει τον τόπο και τον καιρό της ποίησης, γυρεύοντας το ποίημα εγκαίρως. Υπάρχει ένα ομόθετο και ομόθετο τετράστιχό του. Κλείνω με αυτό:

Μεθισμένος μαζί σου / κι εσύ με την ταχύτητα. / Ευτυχώς φρενάρουμε / κι έτσι γλιτώσαμε την ανωνότητα.